

Jak se postit

Rožnov, Střítež: 7.4.2019

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Iz 58, 1 – 12

Text: Mt 6, 16 – 18 *A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci; ti zanedbávají svůj vzhled, aby lidem ukazovali, že se postí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. Když se postíš, potří svou hlavu olejem a tvář svou umyj, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.*

Dnes biblický text mluví přímo o hlavním znaku postní doby, a to je půst sám. Po dobrodiní a modlitbě je tu zmíněn jako třetí projev zbožnosti. Nejprve se podívejme na půst jako takový a teprve potom na problémy s ním spojené.

Dnešní doba a sekulární civilizace hledí na půst dvěma způsoby. Buď jako na folklórní záležitost, která přináleží k lidovým tradicím a zvykům nebo jako na způsob, jak prospět svému vlastnímu tělu. Netřeba dodávat, že se skutečným půstem nemá ani první ani druhý pohled mnoho společného. Návrat k lidovým tradicím našich babiček je dnes sice módní záležitost, ale zároveň je to trochu marná snaha. Je to jako sbírat obaly od čokolád bez čokolád. Tedy vracet se k formě osobní zbožnosti bez osobní zbožnosti.

Půst je způsob, jak se pokořit před Bohem. Ateista se už z principu nemůže postit, když v Boha nevěří. Kořit se před sebou samým by znamenalo uctívat sám sebe. Návrat k dodržování tradic je tedy hezká věc, ale bez osobní zbožnosti je to jen sbírání prázdných obalů.

Druhý způsob je poněkud racionálnější. Vzdám se něčeho, protože tím prospěju sobě i druhým. Sem patří moderní zaměňování půstu s dietami a všelijakými programy na hubnutí. To také nemá s vírou nic společného a je to ve svém důsledku jen holdování vlastnímu tělu. To už lepší motivací je prospět druhým nebo rovnou celé planetě. Sem patří všelijaké akce typu „auto půst“, „do kostela na kole“, a jiné ekologické aktivity. Také postní sbírky na pomoc lidem v nouzi spadají do kategorie odříkání, které prospívá bližním. To je zcela biblické a oporu pro takový půst najdeme už u proroka Izaiáše v 58. kap., kde čteme, že pravý půst znamená „lámat svůj chléb hladovému, přijímat do domu utištěné, ty, kdo jsou bez přístřeší, vidíme-li nahého, obléknout ho, a nebýt netečný k vlastní krvi.“ Dobročinnost je podle Izaiáše součástí pravého půstu, nebo spíše bychom měli říci, je průvodním projevem půstu. Pořád jsou to ale spíše doprovodné jevy, ať už charitativní nebo ekologické, než jen půst samotný.

Tou prvořadou motivací k půstu je moje vnitřní pokora před Bohem. Vyznání, že na nic nemám nárok. Dokonce ani na to jídlo, byť je to základní lidská potřeba. Žijeme jen z Boží milosti a půst je způsob, jak si to lépe uvědomit. Půst je vlastně spojením obou projevů zbožnosti, o kterých Ježíš mluvil již dříve. Je to tichá modlitba spojená s dobrodiním. Modlitba, v níž s pokorou vzdávám čest Bohu a zároveň se vzdávám práva na čest vlastní. Bez této vnitřní pokory člověka před Bohem nelze o pravém půstu vůbec hovořit. Nebo řečeno ještě jinými slovy: V půstu člověk sestupuje na dno svých možností, aby poznal možnosti Boží. V půstu dobrovolně umenšuji svá vlastní práva ve prospěch práva Božího. Je to vlastně opak hladovky, kdy se způsobem vydírání naopak domáhám svých práv. V tomto ohledu je velmi diskutabilní obrat „postit se za něco“, abych to nějakým nátlakem „z Pána Boha“ vymámil. Takto kupecky pojatý půst, kdy já si odřeknu jídlo, abych za to od Boha dostal něco jiného, není podle mě biblickým postem.

A nyní, poté co jsme přemýšleli na tím, co půst je a co není, vraťme se k Ježíšovu kázání na hoře, kde se Ježíš zabývá, jakým způsobem je nejlépe se postit: „A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci; ti zanedbávají svůj vzhled, aby lidem ukazovali, že se postí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. Když se postíš, potři svou hlavu olejem a tvář svou umyj, abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.“

Především Ježíš samo sebou předpokládá, že se čas od času postíme. I my to však můžeme o druhých pouze předpokládat, protože ideální je, když to jeden o druhém nevíme. Když nevíme, zda se někdo postí či ne, pak je to správně. A tady si všimněme, že výraz „pokrytec“ se tu dostává do naprosto paradoxní polohy. Už víme, že pokrytec je slovo, které kromě přetvářky znamenalo ve starém Řecku také herce v divadle, který si pokrývá tvář maskou, aby nebylo vidět jeho pravou tvář. Tady je ale pokrytcem nazván ten, kdo se postí, ale přitom nijak nezakrývá, že se postí. Zatímco ten, kdo se postí, a přitom předstírá, že ne, pokrytcem není. Řečeno vyostřeně, Ježíš nás nabádá: „Když se postíte, ‘přetvařujte‘ se před lidmi, aby nepoznali, že se postíte.“

Samozřejmě je třeba říci, že Ježíš nepřevrací hodnoty a pokrytectvím nenazývá upřímost ve zbožnosti. On opět kritizuje jenom masku. Totiž, když se někdo sice postí, ale přitom mu jde hlavně o to, aby to na něm všichni poznali, jak je zbožný a náležitě to ocenili. Takový člověk, říká Ježíš, už má svou odměnu. Chtěl jako herec sklidit potlesk na otevřené scéně a ten sklidil. Ale se skutečným účelem půstu se minul. Tedy řečeno jasně: Podle Ježíše je pokrytectvím, když se jako zbožní a pokorní jen tváříme. Proto si zapamatujme: Zbožnost se nevytváří tím, jak se tváří.

Člověk je tvor bystrý, a brzy pochopí, jak se má tvářit, aby mu to přineslo kýžený výsledek. Chce-li dosáhnout ocenění u lidí, nasadí příslušnou masku, která mu to zajistí. Ať už jde o umělý úsměv obchodníka, nebo o vyjádření soustrasti podpořené slůvkem, jak je upřímná. Ale útrpný výraz ve tváři neznamená vždy, že se člověk pokořuje před Bohem. Tak jako úsměv a umytá tvář vždy neznamená, že neprožíváme v skrytu žádná trápení.

A tak, když se postíte, nemyslete si, že se k tomu musíte navíc i příslušně tvářit. Když se postíš, nemusíš to dávat najevo očekávaným výrazem ve tváři. Ježíš říká: Klidně si zajdi ke kadeřnici, jestli chceš. Půst nemá nic co do činění s vnějším vzhledem. Je to skrytá záležitost mezi tebou a Bohem. A tvůj nebeský Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Modlitba: *Pane Ježíši, tvůj vztah s Otcem byl velmi důvěrný, ale nebyl okázalý. Dej, ať i naše zbožnost je stejně intimní a intenzivní, aniž bychom podlehlí pokušení, získat s její pomocí obdiv a uznání. Amen.*

Přímluvná modlitba: *Pane Ježíši, tys prokazoval dobrodiní lidem kolem sebe a zakazoval jsi jim, aby o tom mluvili. Dej, ať i my prokazujeme dobrodiní tak, že nebude vědět naše levice, co činí pravice. Pane, ty ses modlil ke svému Otci, a často jsi přitom odešel někam na pusté místo, abys byl sám. Dej, ať i my hledáme pustá místa ve svém životě, a tam se ztíšíme před tebou. Pane, ty ses postil, i když jsi při tom musel čelit mnoha pokušením. Prosíme, nauč nás postit se a nevydej nás v pokušení, ale zbav nás ode všeho zlého. Amen.*